

СИСТЕМСКИТЕ ЗАКОНИ Ќ ВЛАДЕ

однесува на делот за прекршочни предмети и на изборот на судиите. Додека, пак, останатите приоритети се поврзани со донесувањето системски закони. Од овој аспект сега се поставува прашањето, зошто многу се брза со уставните измени и како се утврдени овие приоритети? Наместо да се оди со решавање на проблемите и да им се даде приоритет на системските закони, предност му се дава на прашање кое нема да ја забрза постапката за добивање поажурно судство.

☀ Конкретно мислите ли на одредбата од Уставот - презумпција на невиност?

НАНЕВ: Проблемот во нашиот правосуден систем, и со донесувањето на Стратегијата, е во тоа што ние имаме проблем во детектирањето на објективните причини. Не успеавме да ги утврдиме вистинските причини за неажурноста и неефикасноста на судството. Тоа е првата грешка, која во чекори ја направивме. Но, кога правите лош чекор, тој е проследен со нови грешки, кои ве водат во неквалитетни и неефикасни решенија. Во тој контекст, единствено е точно дека треба да се менува одредбата од Уставот за презумпцијата на невиност, казна може да се изрече само во судска постапка, и тоа е "кочица" на балансот на предметите во прекршочна постапка. Но, во моментот, за мене тоа не е приоритет кој треба да се реши. Повеќе проблематично е однесувањето на моите колеги. Не можам да ја разберам инертноста на судиите, кои не нудат сопствени решенија за практикување на владеењето на правото. Што сакам да кажам? Судската фела не е заинтересирана активно да се вклучи во донесувањето прогресивни решенија, кои треба да доведат до ефикасно судство.

☀ Дали чувствувате дека Вашите колеги се дистанцираат и не сакаат да се занимаваат со процесите кои ги диктираат политичарите?

НАНЕВ: Асплутно. За ова постојат одредени бариери, а тоа се: традиционалниот начин на живот, конзерватив-

■ Разговорот го водеше: **Кокан СТОЈЧЕВ**

☀ Господине Нанев, постојано се зборува за уставни измени, кои се поврзуваат со длабоките реформи во правосудството. Каде треба да се бараат пречките поради кои се преземаат темелни реформи во него?

НАНЕВ: Мислам дека околу прашањето за функционирањето на правосудството се направи голема фама, односно на судството се гледа од аспект на неговата ефикасност и ажурност. Но, сметам дека во проблемот на судството, всушност се крие немоќта на извршната власт, која преку својата ароганција се обидува да ја префрли одговорноста за функционирањето на правниот систем во РМ. Во реформите кои ќе се прават, веднаш се забележува дека постои значителна недоверба, како од поголемата стручна јавност така и од самата судска фела. Затоа што судиите се најзаинтересирани за ова, бидејќи тие треба да ги имплементираат уставните измени, но и одредбите кои се приоритет, а се утврдени во Стратегијата за реформите на судството.

☀ Со новиот Кривичен законик и со Законот за кривична постапка беа отстранети одредени слабости. Се подготвуваат и уставни измени. Фактички што може да го промени негативниот однос кон судството, односно да се воспостави реална независност?

НАНЕВ: Причината за независноста на судството не ја гледам во Уставот, бидејќи и сегашните уставни решенија ја гарантираа неговата независност. Во минатиот период, поточно во последниве година или две се донесоа новини со кои се изменија и материјалниот Кривичен закон, но и процесниот Закон за кривична постапка, коишто овозможуваат ефикасно совладување на постапката, а на тој начин се отстранети првите причини за неажурноста и тромоста на судството. Но, апсолутно не се согласувам со концептот дека Уставот е "кочица" на функционирањето на судството. Ако добро забележите и внимателно ја читате Стратегијата за реформи на судството, може да се констатира дека од 13 приоритети, кои се однесуваат на правосудството, само два имаат корелација за барање уставни измени. Тоа се

Е ГО ВРАТАТ ЕЊЕТО НА ПРАВОТО

носта, затвореноста, моделот и организационата поставеност на судовите, како и предрасудите кои владеат за правото за сопственото унапредување во хиерархијата на судството. Сè тоа се бариери кои влијаат врз судиите за нивно поактивно вклучување во реформите. Затоа, мислам дека во наредниот период мораат да пронајдат повеќе храброст, бидејќи од практична гледна точка тие треба да ги предложат решенијата. Во работата на Законодавно-правната комисија ние имаме можност активно да се вклучиме во креирањето и предлагањето соодветни решенија. Но, зошто досега судството преку своите судови многу малку било вклучувано или воопшто не било вклучено, е прашање за анализа. Дали постоеше став

или не, не можам да одговорам, но мислам дека постоеше инертност и од страна на Врховниот суд и од Здружението на судиите во РМ.

☀ Доаѓате од Основниот суд Кавадарци, кој можеби не е така оптоварен со предмети како Основниот суд Скопје1 Скопје, или судовите во Куманово и во Тетово, а доколку ги апстрахираме прекршочните предмети, дали и досега одредени судии можеа да работат на "големи" предмети?

НАНЕВ: Станува збор за прашањето на стилот на менаџирањето на работата на судовите. Основните судови не можеме да ги рангираме подеднакво, а факт е дека Основниот суд Скопје1 Скопје

је, е најоптоварен во земјава, има и најголем број предмети, тука се судат и најтешки кривични дела, "кои имаат политичка заднина". Но, стилот на менаџирањето и структурата на основните судови мораат да се менуваат врз база на некои основни стандарди, а тоа носи и редефинирање на работењето по одредена проблематика. Тоа значи согледување на обемот на работата на секој судија и распоредување на одреден судија на работа по тешки предмети. Ако успееме добро да ги изменаваме судовите, колегите кривичари кои се добри по оваа проблематика и да ги ослободиме од другите ангажмани, на пример, да постапуваат по други предмети, прекршочни или граѓански, ќе се намали времето на постапките. Тоа и сега може да се постигне преку постоечките решенија, кои овозможуваат делегирана надлежност на одредени предмети. Зошто таквата практика не е искористена, не ми е познато.

☀ Дали може да се направи споредба на предметите кои се водат во Скопје, со Вашиот случај кој е завршен или предметот кој има завршница во Кочани? Дали тоа зависи од доказната постапка?

НАНЕВ: Прашувате за предметот кој го водев, а тоа беше еден од првите корупциски предмети. Сакам да потенцирам дека многу малку се разговара за детектирањето на објективните причини кои пречат при работењето на судот. Всушност, јавноста малку знае за објективните причини кои му пречат на судијата во текот на доказната постапка. Морате да разберете дека кај големите предмети судијата се соочува со голем број обвинети, со огромен број материјални докази, со вештачење кое од објективни причини за судот е "кочница" за навремено и ефикасно завршување. Никој досега не нè прашал, или не објавил дека предметите кои се од економска или од финансиска сфера, во најголем дел се докажуваат врз основа на материјални докази, со вештачење, за разлика од вербалните докази, кои во многу мал степен учествуваат во утврдувањето на вистината. Вештачењата

Судијата Лазар Нанев е роден на 25.4. 1969 година во Кавадарци. Во 1992 година дипломирал на Правниот факултет во Скопје, а магистрирал во 2002 година на тема "Положбата на малолетникот во кривичната постапка". Докторант на Правниот факултет во Скопје, на тема "Криминолошките аспекти на стопанскиот и економскиот криминалитет". Во 1992 година се вработил во МВР-ОВР Кавадарци. Во 1996 година положил правосуден испит, а во 1998 нотарски испит. Во 2002 година е избран за судија во Основниот суд Кавадарци. Во 1996 година ја основа невладината организација Совет за превентива против малолетничка деликвенција и е нејзин претседател. Врз база на искуствата, во 2000 година го изработува Превентивниот акционен план за Р Македонија, а во 2001 учествува во подготвувањето на Нацрт - текст на малолетнички казнен законик, изготвен од НВО сектор. Бил на повеќе студиски престои во странство - САД, Полска, Словачка, Хрватска, Швајцарија, Франција - Стразбур и др. Во 2003-2004 година ја завршува Школата за политика на

Совет на Европа. Тој е член на повеќе владини и невладини комисији од областа на малолетничката деликвенција. Член е и на Здружението за кривично право и криминологија, како и на Управниот одбор на Полициската академија во Скопје. Има објавено повеќе трудови, меѓу кои, Положбата на малолетникот во кривичната постапка, Стратегија за имплементација на алтернативните мерки. Како судија во Основниот суд Кавадарци работи во Кривичниот оддел и тоа како истражен судија и судија за малолетници. Со годишниот распоред за работа на Основниот суд Кавадарци тој е заменик-претседател на овој Суд.

по таквите предмети траат по 6 или 12 месеци, а може и година ипол. Е, сега, кога правиме разлика за предметот во Кавадарци, заедно со предметот кој го имаше колегата Михов во Кочани, и предметите во Скопје, мислам дека секој предмет си има своја тежина. Меѓутоа, на крај самиот судија оценува кои докази ќе ги изведе и како ќе ја спроведе постапката, со цел брзо и ефикасно да го заврши предметот. Доколку се искористат сите можни решенија кои ги нуди кривичната постапка, во тој случај мислам дека ќе немаме незавршен предмет. Но, од друга страна, објективна пречка претставуваат и одредени проширувања на обвинението, кои доаѓаат од јавниот обвинител, а се случуваат во текот на расправата, нудење други дополнителни докази, дополнувања на доказите итн., а и адвокатите често, користејќи ги разните можности, влијаат на одолговлекувањето на постапките. Значи, имаме неколку сегменти кои мораат да се подобрат во наредниот период. Прво, работата на Јавното обвинителство. Второ, Адвокатската комора треба да влијае врз адвокатите, кои мораат заедно со судиите да дадат јасен придонес во владеењето на правдата. Ние сами како судии не можеме да имплементираме и да овозможиме владеење на правото, доколку останатите сегменти и обвинителството и адвокатурата не помогнат во процесот.

 Дали во земјава постои добра регулатива за прибирање валидни материјални докази?

НАНЕВ: Материјалните докази се различни за секој предмет. Самата преткривична постапка, која ја води полицијата, а натаму Јавното обвинителство, ќе понуди докази врз чија основа најпрво ќе се поднесе барање за спроведување истрага, со цел да се докаже дали едно осомничено лице сторило кривично дело и дури потоа може да се поднесе обвинение. Што значи дека обезбедувањето докази претставува многу тешка и комплексна работа. Но, од квалитетот на материјалните докази зависи и исходот на предметот, а најмногу од умешноста на полицијата и на службените лица кои се во Одделот за финансво криминалитет. Од нивната работа зависат материјалните докази, кои треба да се обезбедат, да се извештачат, со цел да се докаже дека тоа лице навистина го сторило кривичното дело. Во истинатиот период имавме објективна пречка и проблем со вештачењето на Бирото за судски вештачења кое како државна институција ги следеше овие проблеми. Сите добро ги знаете случувањата со Бирото за судски веш-

тачења, затоа што во еден временски период настанаа одредени проблеми, па дури се дојде до можност за затворање на оваа институција. Можеби Министерството за правда имаше направено анализа дали Бирото треба да постои или не, но од моето искуство морам да кажам дека имаме проблем со вештачењето на таквите предмети. Тоа, пред сè, се однесува на квалитетот на вештачењата, каде што не секогаш судијата е задоволен од квалитетот на вештачењето.

 Според информациите кои ѝ се достапни на јавноста, а се поврзани со случајот "Раштански лозја", имаме и квалитетни, но и лоши материјални докази. Но, ако се анализира целата постапка, таа нè наведува на констатација за слабо изведен предмет. Можете ли врз основа на оние информации со кои располагате да дадете некаква оценка за водењето на судската постапка?

НАНЕВ: Располагам со оние информации кои ги имате и вие преку медиумите. Од она што е фрагментирано како докажен материјал, а го презентира јавното обвинителство, како овластен тужител, но и одбраната која нуди свои докази, ги прави да се контрадикторни. На судијата ќе му биде тешко, бидејќи согласно принципите за компарација и анализа на доказите треба да даде оценка на самите докази и при тоа да

донесе соодветна одлука. Морате да знаете дека донесувањето докази и оценката на материјалните докази е најтешката работа на судијата. Тој треба да оцени кои докази ќе ги земе предвид, односно кои докази нема да ги земе. Или кои докази ќе ги земе како олеснителни, а кои како отежнителни при донесувањето на одлуката. Во секој случај, за мене позачудувачки беше прашањето кога јавниот обвинител завршниот збор го изнесе писмено. Значи, се постави едно прашање - дилема, зошто тоа го стори, иако овде законската регулатива дава таква можност. Дали во старт јавниот обвинител се исплаши од јавноста или од самите обвинители, па ја искористи оваа законска можност писмено да го даде завршниот збор, што за мене како судија секако би претставувало дилема? Зошто во овој момент и во оваа фаза тоа е направено? Друго е прашањето за квалитетот на доказите кои се нудеа. Се нудеа докази за кои одбраната сметаше дека се во прилог на обвинетите и оние кои одат на страна на јавниот обвинител. Што значи, сакам да повторам, судијата ќе има голем ангажман да оцени кои докази навистина ќе ги земе за релевантни за овој случај. И на крај, врз основа на принципот на слободна оценка судијата е тој кој ќе оцени каква одлука ќе донесе. Нормално, одлука која ќе биде во согласност со материјалното право.

☀️ Дали поради сите овие тешкотии судиите треба да се специјализираат?

НАНЕВ: Специјализацијата и професионализацијата се двата основни сегмента врз основа на кои секој судија треба да се формира и да се гради. Барањето за остварување месечна норма во судовите на РМ, ја предизвика потребата судиите да работат на различни области, а при тоа не можат да ја остварат месечната норма. Значи, да работат на кривични предмети, на прекршочни, извршни, стопански, на стечајни итн. Но, се покажува дека еден судија не може да биде експерт и во граѓанската и во кривичната материја. Што значи, мораме да работиме на принципот на специјализација на судиите по соодветни области. Само на таков начин, со тесна специјализација и со целосна посветеност на предметната област, може да се дојде до квалитетни одлуки, кои потоа од страна на повисоките инстанции, мислам на Апелационен и Врховен суд, ќе бидат потврдени. Единствено така можеме да имаме прогресивен пристап во разрешувањето на проблемите. Сега во судството имаме можност за тесна специјализација затоа што и во судовите, во различни одделенија, се работи на одредена проблематика. Мислам дека веќе има одредени инструкции и разговори во таа насока, кои доаѓаат од Врховниот суд, од апелационите и од РСС. Но, кога станува збор за тешки облици на криминалитет, организиран, стопански, економски, такви какви што сега ги имаме, мораме да имаме тесна специјализација. Затоа што организираниот криминал бара познавање, не само на домашната регулатива, туку и на европското законо-

давство. Тоа секако дека бара дополнителен ангажман од судијата и можности за поголема комуникација и со Јавното обвинителство каде што се формирани специјални оддели за организиран криминал. Вакво нешто ќе се бара и во соработката со полицијата.

☀️ Како во овие сложени услови да се намали влијанието на политиката?

НАНЕВ: Судската власт која претставува трета власт во РМ, но кога јас говорам за мене, судијата е прва власт, најважната власт во општеството, каде

се откаже од влијанијата врз судската власт. Со самото тоа што овие две власти сакаат да имаат свое влијание, покажува дека таа е интересна за политичарите. Таквите влијанија сигурно дека не можат да се надминат без соодветни заштитни механизми, иако во Уставот е загарантиран принципот на независност. Меѓутоа, немаме утврдено заштитни механизми, и на тоа поле мораме дефинитивно да работиме. Во овој случај мене особено ме загрижува инертноста на судиите, кои сами не бараат да изнајдат заштитен механизам за да се одбраниме од влијанието на извршната

АМДИ БАЈРАМ МОРА ДА ОДИ В ЗАТВОР

Во овој случај имаме чиста ситуација. Имаме правосилна одлука врз која господинот Амди Бајрам треба да замине на издржување казна затвор во КПЗ "Идризово". Друго е прашањето што на изборите за градоначалник, тој ја добил довербата од граѓаните. Тоа веќе е еден друг процес кој апсолутно се разликува од казнената постапка. Знаете дека врз основа на кривична постапка е утврдена неговата кривична одговорност и тука веќе нема бегане, па ако господинот Бајрам не се јавил во рокот кој бил утврден за издржување казна, тогаш процедурата и постапката се сосема јасни. Тој ќе биде приведен или присилно доведен на издржување казна затвор, а последиците кои потоа ќе произлезат од неговото заминување во КПЗ, се дефинирани со други процеси и прописи. Дали тоа повторно ќе бидат избори, не знам, но во тој дел тоа не го интересира судскиот систем.

што според Уставот имаме поделба на власта, на законодавна, извршна и судска. Но, досега практиката во РМ покажа дека извршната и законодавната власт имале, имаат и повторно ќе имаат влијание врз судството, што за мене е разбирливо. Никој нормален не сака да

власт. Во тој контекст треба да изградиме јавна политика за одбрана, а тоа е градењето доверба, која треба да ја направиме со заедницата. Тоа мора да се направи со цел да изградиме сопствен имиџ и авторитет. Доколку успееме да изградиме сопствен имиџ и се здобиеме со авторитет, ќе имаме поголем кредибилитет заеднички да им се спротивставиме на сите влијанија на извршната власт во РМ. Бидејќи само со доверба од заедницата, можеме да ја вратиме нашата сила со која може да се врати вербата во судството. Во овој транзиционен минат период, во кој извршната власт отворено ја користеше судската власт за да обезбеди социјален мир во земјава, а по осамостојувањето тоа го правеше и преку носењето социјални одлуки, одлуки кои ѝ одговараат на власта, судството не успеа да изгради сопствени авторитети кои ќе го водат напред. Тие ќе му овозможат независност и ефикасност, а авторитетите јасно ќе застанат зад своите модели и ќе се вклучат во измените на законските регулативи, со кои на судството ќе му се овозможи напредок и владеење на правото. Судството е дел од историјата на РМ и претставува извор на националната култура.

ЗГРАДАТА НА ОСНОВНИОТ СУД КАВАДАРЦИ

